

**ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN MUHAFAZAKAR TUTUMLAR
AÇISINDAN İNCELENMESİ****Şahamet BÜLBÜL¹
Melek SİNAN²****ÖZET**

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin son yıllarda sıkça sözü edilen bir kavram olan muhafazakarlığın; toplum, gelenek, din, aile, otorite, devlet, millet gibi temel değerlerine ilişkin tutumları incelenmiştir. Genel anket sonuçlarının değerlendirilmesinin yanı sıra muhafazakarlığın siyasal bir akım olmasından hareketle üniversitelilerin konu hakkındaki tutumlarının bazı demografik ve sosyo ekonomik olgular ile ilişkili olup olmadığı irdelenmiş, muhafaza edilmek istenen değerler açısından farklı grupların belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın üniversiteliler nezdinde gerçekleştirilmesinin nedeni, ekonomik ve sosyal çevrede aktif rol alması beklenen bu kitlenin hangi değerleri muhafaza etmek istediğimize bir başka deyişle hangi değerler ile modernleştiğimize ışık tutacak olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakarlık, siyasi ve sosyal kimlik, üniversite öğrencileri

**THE INVESTIGATION OF THE CONSERVATIVE ATTITUDES OF
UNIVERSITY STUDENTS****ABSTRACT**

In this study, attitudes of university students towards basic values of conservatism – a frequently mentioned concept recently – such as society,

¹ Prof. Dr. Marmara Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü.

² Estima Araştırma ve Danışmanlık A.Ş.

tradition, religion, family, authority, state, nation, etc. have been analyzed. In addition to the evaluation of general survey results, based on the fact that conservatism is a political movement, the relation between attitudes of university students towards the subject and some certain demographical and socio-economical phenomena has been scrutinized. The purpose was to determine the different groups in terms of the values sought to be protected. The reason why the study was carried out with university students is that this group of people, which is expected to take active role in the social and economical circles, can demonstrate which values we want to protect, or in other words, which values we are modernizing with.

***Keywords:** Conservatism, political and social identity, university students*

1. GİRİŞ

Dünyada 18. ve 19. yüzyılda meydana gelen Fransız İhtilali, Sanayi Devrimi ve Aydınlanma Hareketi olmak üzere üç tarihsel olgunun etkisiyle oluşan hızlı gelişimler yeni düşünce sistemlerinin oluşmasını tetiklemiş, muhafazakar düşünce yapısı da bu değişimler karşısında istikrar ve geleneği yücelten bir siyasal-düşünsel akım olarak ortaya çıkmıştır.³ Modernleşme sürekli değişim gösterdiğinden ona karşı tepkiyi ifade eden muhafazakarlık da değişmiştir.

Her toplumun modernleşme süreci aynı zaman ve ölçüde olmadığından değişime verdikleri tepki de aynı olmamakta, toplumlar arası kültürel farklılıkların da etkisi ile muhafaza edilmek istenen değerler farklılaşmaktadır. Ancak muhafazakarlar; insana bakış açıları, kurumlara duydukları saygı, sınırlı değişim ve siyasetten yana oluşlarıyla dünyanın her yerinde ortak bir paydada buluşurlar.⁴ Bu ortak değerler arasında toplum, gelenek, din, aile, otorite belirginlik gösterir.

Dünyadaki gelişimine paralel olarak Türkiye’de de 1980 sonrasında muhafazakarlık ön plana çıkmıştır. Bu süreçte küreselleşmenin yoğun olarak etkisi altında kalınmasının yanı sıra muhafazakarlık siyasi ve toplumsal hayatta sıkça seslendirilmiş, kimliğini muhafazakar olarak tanımlayan siyasi

³ Doğu Ergil, *İdeoloji: Milliyetçilik, Muhafazakarlık, Halkçılık*, S Yayınları, Ankara 1986, s. 112.

⁴ Fatime Yalınkılıç, “Modernizim ve Muhafazakarlık Düşünce Akımlarının Sosyolojik Analizi”, Sosyoloji Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi SBE, 2007, s. 114.

partiler iktidara gelmiştir. Bu durum toplum tarafından da muhafazakar düşüncenin karşılık bulduğunu göstermektedir.⁵

Küreselleşme ve modernleşmeye bağlı olarak toplumun hemen her düzeyinde meydana gelen değişmelerin artık dünya düzeyinde geçerli olduğu görülmektedir. Bu dalga kapitalist piyasa ve iletişim teknolojilerinin gündelik yaşamın temel belirleyicileri haline geldikleri küresel bir kültürün oluşmasına yol açmaktadır. Bu kültürün insanlığın ortak değeri olup olmadığı sorunu modernite tartışmalarında da geçerliliğini sürdürmektedir. 1990'lı yılların sonlarına gelindiğinde küreselleşme tartışması yerini özellikle kültürel düzeyde alternatif:modernite, global moderniteler, batı dışı modernite gibi kavramsallaşmalar temelinde bir modernite tartışmasına bırakmıştır. Modernleşme ve endüstrileşmeye sonradan dahil olan toplumlardaki temel sorunlardan birisi kültürel değerlerin yeni yaşam pratikleriyle nasıl ilişkilendirileceğidir.⁶ Bu sorun Türkiye'de de sıkça gündeme gelen tartışma konularından biridir. Türkiye'de her açıdan modernleşme adına ilerleme kaydedildiği açıktır. Ancak modernizme ait değerlerin köklerinin Batı toplumlarında olduğu düşünüldüğünde bu toplumlarda görülen süreklilik Türkiye için aynı şekilde geçerli değildir. Modern toplum olmanın getirdiği yenilikler toplumsal yaşamda geçmişe ait gelenekler ile zıtlıklar oluşturabilmektedir. Bu noktada, hangi değerlerle modernleştiğimizin ya da diğer bir ifade ile hangi değerleri muhafaza etmek istediğimizin incelenmesi önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin muhafazakarlığın toplum, gelenek, din, aile, otorite, devlet, millet gibi temel değerlerine ilişkin tutumları incelenmektedir. Öğrencilerin muhafazakarlık boyutlarını, kimlerin neyi muhafaza etmeye çalıştığını inceleyerek, muhafazakar tutumlar açısından farklı grupların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Türkiye'de muhafazakarlığın başta islami ve milliyetçi akımlar olmak üzere bir çok akımın etkisiyle kendini göstermesi, kimi zaman da pratikte liberalizmle kesişmesi muhafazakarlığın karma bir kimlik olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Türk toplumunun konu hakkındaki görüşlerinin heterojen olduğu, bireylerin kendilerine göre muhafaza etmeye değer bulduğu kavramların farklılaştığı söylenebilir.

⁵ Ramazan Akkır, "Türkiye'de Din ve Muhafazakarlık", Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi SBE, 2006, s. 1.

⁶ Gürsoy Akça ve Himmet Gülür, "Osmanlı-Türk Düşüncesindeki Doğu-Batı İmgelerini Küreselleşme Tartışmaları Bağlamında Yeniden Düşünmek", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 16, Konya 2004, s. 260.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Örneklem Planı ve Veri Toplama Tekniği

Araştırmanın hedef kitlesi olan Türkiye’de öğrenim gören üniversite öğrencilerini temsil edebilecek bir örneklem seçimi bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Üniversite öğrencilerinin muhafazakarlık eğilimleri üzerinde etkisi olduğu varsayılan sosyal çevre, bölgesellik gibi unsurlara ait ön bilgi bulunmadığından söz konusu özelliklere göre sınıflandırma yaparak örneklem oluşturmak mümkün olamamaktadır. Bunun yanı sıra zaman, maliyet gibi faktörler de söz konusudur. Bu nedenlerle araştırmanın veri toplama süreci, sadece üniversite öğrencilerinin araştırma projelerine katılım amacıyla üye olabildikleri bir online panel üzerinden internet tabanlı araştırma (online survey) yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın anakütlesini panel üyeleri oluşturmaktadır.

2008-2009 eğitim ve öğretim yılı itibariyle Türkiye’de 36’sı vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 130 üniversite bulunmaktadır. Söz konusu üniversitelerde öğrenim görmekte olan toplam öğrenci sayısı 2 milyon 497 bindir.* Araştırmanın gerçekleştirildiği tarihlerde panelde 32’si vakıf, 89’ı kamu olmak üzere toplam 121 farklı üniversiteden, 45 farklı fakülteden ve 471 farklı bölümden kayıtlı 9120 üniversite öğrencisi bulunmaktadır. Panele üye öğrencilerin 847’si vakıf, 8273’ü kamu üniversitelerinde okumakta olup 5289’u erkek, 3831’i kız öğrencidir. Üyelerin yaş ortalaması 21,77’dir. Ayrıca öğrencilerin 61’i hazırlık, 2505’i 1. sınıf, 2856’sı 2. sınıf, 1777’si 3. sınıf, 1734’ü 4. sınıf, 143’ü yüksek lisans ve 44’ü doktora öğrencisidir.

Araştırma verileri anket tekniği ile elde edilmiştir. Web üzerinden uygulanan anket tüm üyelere e-mail yolu ile ulaştırılmıştır. Araştırmada kolayda örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Tesadüfi olmayan örnekleme yöntemleri kullanıldığında örnekleme hatası hesaplanamamaktadır. Ancak gerekli örneklem hacmi konusunda fikir vermesi açısından tesadüfi örnekleme tekniklerinde kullanılan yöntemle bakıldığında, 9120 üyeli panel için 0,05 anlamlılık düzeyinde örneklem

*Araştırmanın gerçekleştirildiği tarihte 2008-2009 öğretim yılına ait istatistikler yayınlanmamış olduğundan ÖSYM tarafından yayınlanan 2007-2008 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı’ndan yararlanılmıştır. (<http://www.osym.gov.tr>) 2007-2008 öğretim yılında 1411485’i erkek (%56,5) olmak üzere toplam 2497473 kişi öğrenim görmektedir.

hacmi 370 olmaktadır.⁷ Veri toplama süreci sonunda tamamlanmayan anketler analiz dışında bırakılmış, değerlendirmeye alınmamıştır. Analize dahil edilen üniversite öğrencisi sayısı 420 olup, bu araştırma anakütlesinin yaklaşık %5'idir. Araştırmaya 56 kamu, 24 vakıf olmak üzere toplam 80 üniversiteden, 44 farklı fakülteden ve 137 farklı bölümden öğrenci katılım göstermiştir.

Tasarlanan ilk anket internet ortamında 50 üniversite öğrencisine uygulanarak pilot çalışma gerçekleştirilmiş ve elde edilen bilgiler doğrultusunda anket son halini almıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programından yararlanılmıştır.

2.2. Örneklem Karakteristikleri

Ankete katılan 420 öğrencinin 194'ü kız, 226'sı erkektir. Yaşları 17 ile 31 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 21,7'dir. 361'i kamu, 59'u vakıf üniversitelerinde öğrenim görmekte olup 18'i hazırlık, 114'ü 1. sınıf, 123'ü 2. sınıf, 79'u 3. sınıf, 69'u 4. sınıf, 10'u yüksek lisans ve 7'si doktora öğrencisidir.

3. BULGULAR

Bu bölümde bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar sunulmaktadır. Öğrencilerin görüşleri üzerinde etkili olacağı düşüncesi ile en uzun süre yaşadıkları bölge, hane gelirleri, siyasi görüşleri, oy verme eğilimleri de sorulmuştur. Ancak soruların fazla olması nedeniyle veriler burada sunulamamaktadır.

Üniversite öğrencilerinin yeniliklere karşı tutumları Tablo 1.'den incelendiğinde; büyük bir çoğunluğunun yenilikleri ve yeni fikirleri oldukça cazip buldukları, biraz bilgi edindikten sonra benimsedikleri görülmektedir (%86). Üniversitelilerin toplumun okuyan, araştıran ve gelişmeleri takip eden kesimini temsil ettiği düşünüldüğünde yenilikler karşısında akla dayalı davranış biçimini tercih etmeleri beklenen bir sonuçtur. Ayrıca %4,8'lik bir kesim de yeniliklere karşı oldukça hoşgörülü bir tavır sergilemekte, yenilikleri hemen benimsediklerini belirtmektedir. Yenilikler ve yeni fikirler karşısında çekingen davrandığını ve herkes tarafından ilgi görüyorsa benimsediğini belirtenlerin oranı %3,3, her ne olursa olsun alışkanlıklarını

⁷Hülya Çıngı, *Örnekleme Kuramı*, 3. Baskı, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2009, s. 70.

değiştirmemeyi tercih edenlerin oranı ise %6'dır. Dolayısıyla %9,3'lük kesimin yenilikler karşısında muhafazakar bir tavır sergiledikleri görülmektedir. Bu grubun hem içinde buldukları sosyal topluluğun üyelerine benzeme çabasında olması, yenilikleri çevresindekilerin benimsediği ölçüde benimsemesi hem de yeni fikirlere uzak durması ve alışkanlıklarını sürdürme yönünde eğilim göstermesi açısından klasik muhafazakarlığa oldukça yakın durdukları yorumu yapılabilir. Üniversitelilerin yeniliklere karşı tutumları ile oy vermeyi düşündükleri siyasi parti arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmektedir (Pearson $\chi^2=15,984$; $p=0,000$). Yenilikleri cazip bulma açısından CHP taraftarları (%93,5), yenilikler konusunda çekimser tutum sergileme açısından ise MHP taraftarları (%27,3) belirgindir.

Tablo 1. Üniversitelilerin Yeniliklere Karşı Tutumu

	Frekans	%
Yenilikleri, yeni fikirleri çok cazip bulurum, hemen benimserim	20	4,8
Yenilikleri, yeni fikirleri oldukça cazip bulurum, biraz bilgi edindikten sonra benimserim	361	86
Yenilikler, yeni fikirler karşısında çekingen davranırım, herkes tarafından ilgi görüyorsa benimserim	14	3,3
Yenilikler, yeni fikirler karşısında kuşku duyarım, alışkanlıklarımı değiştirmemeyi tercih ederim	25	6
Toplam	420	100

Tablo 2.'de görüldüğü gibi toplumsal düzenin değişmesi gerektiğini düşünen öğrencilerinin oranı %91,4'tür. Toplumsal değişimden yana olanların büyük bir çoğunluğu değişimin hızının yavaş olması yönünde fikir belirtmektedir. Yaklaşık olarak her 5 öğrenciden biri ise değişim konusunda daha devrimci nitelendirilebilecek bir tavır sergilemektedir. Değişimden yana olan büyük bir çoğunluğun yanı sıra %8,6'sının toplum düzeninde hiçbir değişiklik istemediği bir başka ifade ile kurulu düzenden yana oldukları görülmektedir. Bu kesimin statükocu veya muhafazakar eğilim içerisinde olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Üniversitelilerin Toplumsal Düzen Hakkındaki Görüşleri

	Frekans	%
Toplumsal yaşam reformist anlayışla yeniden şekillendirilmeli	95	22,6
Toplumsal yaşam yapılacak reformlarla yavaş yavaş değiştirilmeli	289	68,8
Toplumsal yaşam her türlü değişim girişimine karşı korunmalı	36	8,6
Toplam	420	100

Üniversitelilerin dini eğilim (Pearson $\chi^2=17,12$; $p=0,000$), muhafazakar kimlik (Pearson $\chi^2=8,721$; $p=0,013$) ve parti taraftarlıklarına (Pearson $\chi^2=30,298$; $p=0,000$) göre toplumsal düzen hakkındaki görüşleri farklılaşmaktadır. Ancak bu farklılık muhafazakarlıkta diğerleri kadar net değildir. Toplumsal yaşamın reformist anlayışla yeniden şekillendirilmesi gerektiğini düşünenlerin %74,7'si, reformlarla yavaş yavaş değiştirilmesi gerektiğini düşünenlerin %52,2'si dindar olmadığını belirtirken, toplumsal yaşamın her türlü değişim girişimine karşı korunması gerektiğine inananların ise %55,6'sı kendini dindar olarak tanımlamıştır. Toplumsal düzenin değişmesi gerektiğini düşünenler arasında CHP'ye oy vereceğini belirtenler (%84,1), her türlü değişime karşı korunması gerektiğini düşünenler arasında AKP'ye oy vereceğini belirten (%50) üniversiteliler ön plana çıkmaktadır. Muhafazakarların %16,7'si toplumsal yaşamın değişim girişimlerine karşı korunması gerektiğini savunurken, muhafazakar olmayanların %24,1'i toplumsal yaşamda reformist bir anlayışla değişim beklentisindedir. Bu bulgular üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun yenilikçi olduğunu göstermektedir.

Siyasal kimlik tanımlamasında Atatürkçülük (%60,2) ve laiklik (%53,3) unsurlarının ilk iki sırayı aldığı göz önünde bulundurulduğunda üniversite gençliğinin Cumhuriyet ile başlayan modernleşmenin getirdiği yeniliklerden memnun oldukları yorumu yapılabilmektedir. Modernleşmenin getirdiği hızlı değişimlerden doğan ortak kültür anlayışı ile geleneksel değerler arasında nasıl bir ilişki kurduklarını irdelemek üzere öğrencilere “*Size göre, modernleşme hangi değerler ile gerçekleşmelidir?*” sorusu sorulmuştur. Üniversite öğrencilerinin çoğunluğu modernleşme sürecinde Batı toplumlarının bilim ve teknolojisinin alınması ancak gelenek ve kültürel değerlerin muhafaza edilmesi gerektiği görüşünü benimsemektedir (%88,6). Batı karşıtı olarak adlandırabileceğimiz modernleşmenin tamamen gelenekler ve kültürel değerler ile gerçekleşmesi gerektiğini savunanların

oranı ise %10,2'dir. Bununla birlikte %1,2 gibi bir oranla azınlığı teşkil eden Batı taraftarı olarak adlandırılacak bir grup da tamamen Batılı değerleri savunmaktadır. Üniversitelilerin çoğunluğu yenilikçi olmakla birlikte gelenek ve kültürel değerlere bağlı bir tavrı benimsemektedir. Tanıl Bora tarafından *muhafazakar modernleşme* olarak adlandırılan; toplum teknolojik olarak modernleşirken kültürel değerlerin kaybolmasına karşı olan bu görüşün üniversite öğrencileri arasında hakim olduğu tespit edilmektedir.⁸ Bu açıdan değerlendirildiğinde üniversite öğrencilerinin büyük bir kısmı *kültürel muhafazakar* olarak nitelendirilebilir.⁹

Tablo 3. Üniversitelilerin Türkiye'nin Modernleşmesine İlişkin Görüşleri

	Frekans	%
Batı toplumlarının bilim ve teknolojisi alınmalıdır, ancak geleneklerimiz ve kültürel değerlerimiz korunmalıdır	372	88,6
Tamamen geleneklerimiz ve kültürel değerlerimiz ile gerçekleşmelidir	43	10,2
Tamamen Batı teknolojisi ve kültürü doğrultusunda gerçekleşmelidir	5	1,2
Toplam	420	100

Batı, araştırmaya katılanların önemli bir kısmı tarafından sadece teknolojisi alınması gereken bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Öğrencilerinin Batı toplumlarına bakışını daha ayrıntılı incelemek amacıyla katılımcılara Batı toplumlarının milli-manevi değerler üzerindeki etkisi ("*Geleneklerimizin ve değerlerimizin bir süreden beri bozulduğu ve kaybolduğu ileri sürülmektedir, siz bu görüşe katılıyor musunuz?*"), Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini destekleyip desteklemedikleri ve nedenleri sorulmuştur.

Üniversitelilerin %69'u Türk gelenek ve değerlerinin bozulduğu ve kaybolduğu görüşüne katıldığını ve durumun Batılı değerlerin etkisiyle gerçekleştiğini belirtmektedir (Tablo 4.). Dolayısıyla yaklaşık olarak her 10 kişiden 7'sinin Batı'yı milli ve manevi değerler önünde bir tehdit olarak algıladığı söylenebilir. %31'i ise toplumsal değerlerdeki değişimi olumsuz

⁸ Tanıl Bora, *Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakarlık, İslamcılık*, 1.Baskı, Birikim Yayınları, İstanbul 1998, s.71.

⁹ İsmail Safi, *Türkiye'de Muhafazakar Siyaset ve Yeni Arayışlar*, 2. Baskı, Lotus Yayınevi, Anlra 2007, s.135.

değerlendirmemekte ve bunu zamanın getirdiği doğal bir süreç olarak algılamaktadır. Üniversitelilerin öğrenim görmekte oldukları üniversite türü (Pearson $\chi^2=8,184$; $p=0,004$), dini eğilim (Pearson $\chi^2=35,779$; $p=0,000$), muhafazakar kimlik (Pearson $\chi^2=16,645$; $p=0,000$) ve parti taraftarlığına (Pearson $\chi^2=32,304$; $p=0,000$) göre gelenek ve değerlerin değişimine ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır.

Tablo 4. Üniversitelilerin Türk Gelenek ve Değerlerinin Değişimine İlişkin Görüşleri

	Genel	Üniversite Türü		Dini Eğilim		Siyasi Kimlik		Oy Verilecek Siyasi Parti*		
		Kamu	Vakıf	Dindar değilim	Dindarım	Muhafazakar değilim	Muhafazakarım	AKP	CHP	MHP
Evet, katılıyorum. Batı toplumlarının etkisiyle gelenek ve değerlerimiz kaybolmaktadır	68,6 %	71,2 %	52,5 %	56,7 %	84,1 %	64,4 %	88,9 %	86,1 %	53,3 %	81,8 %
Hayır, katılmıyorum. Değişimin doğal bir sonucu olarak eski geleneklerin yerini yenileri almaktadır	31,4 %	28,8 %	47,5 %	43,3 %	15,9 %	35,6 %	11,1 %	13,9 %	46,7 %	18,2 %
Baz	420	361	59	238	182	348	72	79	184	44
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Gelenek ve değerlerin Batı toplumlarının etkisiyle bozulduğunu ve kaybolduğunu düşünenler arasında kamu üniversitesinde öğrenim görenler,

* Oy verilecek siyasi parti kapsamında AKP, CHP ve MHP ele alınmış, diğer partilere bazlarının (diğer partilere oy vereceğini belirten öğrenci sayısının) düşüklüğü nedeniyle tablolarda yer verilmemiştir.

dindar olduğunu belirtenler ve siyasi görüşünü tanımlarken muhafazakar bir kimlik kullananlar diğer özellikteki katılımcılara kıyasla belirginleşmektedir. AKP ve MHP'ye oy vereceğini beyan edenlerin (sırasıyla %86,1 ve %81,8) çoğunluğunun Batı toplumlarının etkisiyle gelenek ve değerlerimizin bozulduğu görüşünü destekledikleri görülmektedir. CHP'ye oy vereceklerde ise bu oran daha düşük olup, %50 civarındadır.

Üniversitelilerin Türkiye'nin AB üyeliğini destekleme açısından eşit oranda görüş belirtmeleri dikkat çekmektedir (Tablo 5.). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğine ilişkin görüşleri cinsiyet (Pearson $\chi^2=11,074$; $p=0,001$) ve parti taraftarlığına (Pearson $\chi^2=17,782$; $p=0,000$) göre farklılaşmaktadır. Erkeklerin %57,5'i Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini desteklerken, kadınların %58,8'inin üyeliği desteklemediği tespit edilmektedir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini destekleyen üniversiteliler arasında AKP'ye oy vereceğini belirtenler, üyeliği desteklemeyenler arasında ise MHP'ye oy vereceğini beyan edenler belirginleşmektedir.

Tablo 5. Üniversitelilerin Türkiye'nin AB'ye Üyeliği Hakkındaki Görüşleri

	Genel	Cinsiyet		Oy Verilecek Siyasi Parti		
		Kadın	Erkek	AKP	CHP	MHP
Evet, destekliyorum	50,0%	41,2%	57,5%	68,4%	49,5%	29,5%
Hayır, desteklemiyorum	50,0%	58,8%	42,5%	31,6%	50,5%	70,5%
Baz	420	194	226	79	184	44
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Üniversitelilerin AB'ye üyeliği destekleyip desteklememe yönündeki kararları üzerinde en önemli etken incelendiğinde; Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin desteklemesinde modernleşme (%37,1) ve ekonomik açıdan beklenen fayda (%35,7), desteklememesinde ise milli değerlere verilen önem, AB'nin devleti ve milli çıkarları tehdit eden bir unsur olarak değerlendirilmesi (%77,6) diğer tüm etkenlere kıyasla ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla AB, milli değerler önünde bir tehdit olarak algılandığı sürece bu kesimin üyeliği desteklememe yönündeki fikirlerinin değişmeyeceği yorumu yapılabilir.

Türkiye'de muhafazakarlık sıkça söz edilen bir kimlik olmakla birlikte

farklı kitleler tarafından farklı kavramlarla özdeşleştirilmekte ve farklı anlamlar yüklenmektedir. Bu kapsamda üniversitelilerin muhafazakarlığı nasıl tanımladıkları sorgulanmış ancak baskın bir muhafazakarlık algısı olmadığı tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle de kimlerin muhafazakarlığı nasıl tanımladıkları incelenmiştir. Üniversitelilerin dini eğilim (Pearson $\chi^2=43,268$; $p=0,000$), muhafazakar kimlik (Pearson $\chi^2=43,917$; $p=0,000$), bölgesel kültür (Pearson $\chi^2=32,983$; $p=0,034$) ve parti taraftarlığına (Pearson $\chi^2=116,541$; $p=0,000$) göre muhafazakarlık kavramını algılama veya tanımlama şekilleri farklılaşmaktadır.

Tablo 6.'da görüldüğü gibi muhafazakarlık ve dindarlığa göre elde edilen sonuçlar paralellik göstermektedir. Kendini dindar ve muhafazakar kimlikle tanımlamayanların gözünde ön plana çıkan muhafazakarlık tanımı gericilik ve dini değerlerin korunması iken, kendisini dindar ve muhafazakar olarak ifade edenlerin gözünde dini, ailevi ve kültürel değerlerin korunması algısı belirginleşmektedir. Kendini dindar ve muhafazakar olarak adlandırmayan üniversitelilerin daha modern bakış açısına sahip oldukları varsayılırsa bu kitlenin muhafazakarlığı dini değerlere bağlamasının da muhafazakarlığı gericilik ve tutuculuk olarak algılamasından kaynaklandığı söylenebilir. AKP'ye oy vereceğini belirten üniversitelilerin %44,3'ü muhafazakarlığı ailevi ve kültürel değerlerin korunması, %32,9'u ise dini değerlerin korunması olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte hiçbirinin gericilik olarak yorumlamadığı dikkat çekmektedir. AKP'nin parti kimliğini muhafazakar demokrat olarak tanımladığı göz önünde bulundurulduğunda bu beklenen bir sonuçtur. CHP'ye oy vereceğini söyleyenlerin %46,7'si muhafazakarlığı gericilik olarak yorumlamaktadır. MHP'ye oy vereceğini beyan eden üniversitelilerin ise %36,4'ü milli değerlerin, %31,8'i dini değerlerin korunması olarak tanımlamaktadır.

Tablo 6. Üniversitelilerin Muhafazakarlık Algıları

	Genel	Dini Eğilim		Siyasi Kimlik		Oy Verilecek Siyasi Parti		
		Dindar değilim	Dindarım	Muhafazakar değilim	Muhafazakarım	AKP	CHP	MHP
Dini değerlerin korunması	30,5%	27,3%	34,6%	28,7%	38,9%	32,9%	26,6%	31,8%
Gericilik	25,2%	37,0%	9,9%	30,2%	1,4%	-	46,7%	9,1%
Ailevi ve kültürel değerlerin korunması	21,7%	17,2%	27,5%	17,5%	41,7%	44,3%	9,2%	20,5%
Milli değerlerin korunması	11,7%	8,0%	16,5%	10,9%	15,3%	11,4%	5,4%	36,4%
Mevcut düzenin korunması	11,0%	10,5%	11,5%	12,6%	2,8%	11,4%	12,0%	2,3%
Baz	420	238	182	348	72	79	184	44
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Üniversitelilerin bölgeselliğe göre muhafazakarlık algıları incelendiğinde; en uzun süre Ege Bölgesi'nde yaşadığını belirten üniversitelilerin %41,7'si tarafından muhafazakarlığın gericilik olarak tanımlanması dikkat çekicidir. Muhafazakarlığın dini, ailevi ve kültürel değerlerin korunması olduğu algısının en uzun süre Karadeniz (%32,4), İç Anadolu (%38,5) ve Doğu/Güneydoğu Anadolu'da (%30,3) yaşayan üniversiteliler arasında diğer tanımlara kıyasla belirginleştiği tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin kendilerini nasıl görüyorlarsa muhafazakarlığı da o doğrultuda algıladıkları yorumu yapılabilir.

Dinin muhafazakar düşüncede önemli bir yer tutması ve Türk toplumunun gelenek ve değerlerine yön veren önemli bir kaynak olduğunun bilinmesi nedeniyle üniversitelilerden dini eğilimlerini tanımlamaları istenmiştir. Üniversitelilerin cinsiyet (Pearson $\chi^2=7,719$; $p=0,005$), hanenin gelir düzeyi (Pearson $\chi^2=4,245$; $p=0,039$), muhafazakar kimlik (Pearson χ^2

=24,127; p=0,000), bölgesel kültür (Pearson $\chi^2=14,049$; p=0,015) ve parti taraftarlığına (Pearson $\chi^2=59,886$; p=0,000) göre dini eğilimleri farklılaşmaktadır.

Tablo 7. Üniversitelilerin Dini Eğilimleri

	Genel	Cinsiyet		Hane Geliri**		Siyasi Kimlik		Oy Verilecek Siyasi Parti		
		Kadın	Erkek	2000 TL ve altı	2000 TL üzeri	Muhafazakar değilim	Muhafazakarım	AKP	CHP	MHP
Dindar değilim	56,7%	63,9%	50,4%	52,5%	63,2%	62,1%	30,6%	30,4%	76,1%	34,1%
Dindarım	43,3%	36,1%	49,6%	47,5%	36,8%	37,9%	69,4%	69,6%	23,9%	65,9%
Baz	420	194	226	244	144	348	72	79	184	44
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Dindar olduğunu bir başka ifade ile hayatına dini inançları doğrultusunda yön verdiğini belirtenler arasında erkekler, aylık hane geliri 2000 TL altında olanlar, siyasi görüşünü muhafazakar bir kimlikle tanımlayanlar, en uzun süre Karadeniz Bölgesi'nde yaşayanlar (%64,9), AKP ve MHP taraftarları, dindar olmadığını belirtenler arasında ise kadınlar, üst gelir grupları, kendini muhafazakar bir kimlikle tanımlamayanlar, en uzun süre Ege Bölgesi'nde yaşayanlar (%73,3) ve CHP taraftarları belirgindir.

Tablo 8.'de üniversitelilerin "Kendinizi aşağıdaki yerlerden en çok hangisinin bir parçası olarak hissediyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevapların dağılımı yer almaktadır. Araştırmaya katılanların %14,8'i kendini daha küçük çaplı sosyal yapılara yakın bulmakta bir başka deyişle ortak geleneksel değerlere ve tutumlara sahip bir sosyal çevrede kendini rahat ve güvende hissetmektedir. Üniversitelilerin yarısı ise herhangi bir bölgesel farklılık gözetmeksizin kendini Türkiye'ye ait hissettiğini vurgulamaktadır. Bu iki oran birlikte ele alındığında %64'ünde milliyetçi/ulusalcı duyguların

** Hane geliri sorusu katılımcıların %7,6'sı tarafından yanıtlanmamıştır.

ön plana çıktığı söylenebilir. Diğer taraftan %25,7'si Dünya, %8,1' ise Avrupa yanıtını vermiştir. %33,8'inin farklı kültürler ile iletişime hazır veya modernleşmenin getirdiği ortak kültürel değerler olduğunu benimseme yönünde uluslararası bir tavır sergiledikleri görülmektedir. Üniversitelilerin hane gelir düzeyi (Pearson $\chi^2=4,245$; $p=0,039$), dini eğilim (Pearson $\chi^2=37,932$; $p=0,000$), muhafazakar kimlik (Pearson $\chi^2=18,79$; $p=0,000$) ve parti taraftarlığına (Pearson $\chi^2=21,181$; $p=0,002$) göre kendilerini ait hissettikleri yerler farklılaşmaktadır.

Tablo 8. Üniversitelilerin Ait Hissedilen Yer Açısından Duygularının Yönü

	Genel	Hane Geliri		Dini Eğilim		Siyasi Kimlik		Oy Verilecek Siyasi Parti		
		2000 TL ve altı	2000 TL üzeri	Dindar değilim	Dindarım	Muhafazakar değilim	Muhafazakarım	AKP	CHP	MHP
Yaşadığımız kasaba/şehir/bölge	14,8%	16,8%	11,3%	17,8%	9,4%	15,6%	6,9%	10,4%	15,4%	13,6%
Türkiye	51,7%	54,2%	47,5%	39,6%	66,3%	46,9%	72,2%	63,6%	44,5%	68,2%
Avrupa	7,4%	3,4%	14,2%	13,5%	1,7%	10,0%	-	2,6%	14,8%	-
Dünya	26,1%	25,6%	27,0%	29,1%	22,7%	27,4%	20,8%	23,4%	25,3%	18,2%
Baz	379	238	141	230	181	339	72	77	182	44
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Yaşanılan bölge ve Türkiye'ye ait hissetme açısından aylık hane geliri 2000 TL altında olanlar, dindarlar, kendini muhafazakar bir kimlikle ifade edenler ile AKP ve MHP taraftarları diğer özellikteki katılımcılara kıyasla ön plana çıkmaktadır. %7,4 gibi azınlık olarak adlandırılabilir bir grup ta olsa kendini Avrupa'ya ait hissetme açısından üst gelir grubunda yer alanlar, dindar ve muhafazakar olmadığını ifade edenler ile CHP taraftarları belirgindir. Muhafazakarlar ve MHP taraftarları arasında kendisini Avrupa'ya ait hisseden katılımcının olmaması dikkat çekicidir.

Türkiye'de muhafazakarlığı şekillendiren dindarlık ve milliyetçilik olmak üzere iki temel akımdan söz edilmektedir. Buraya kadar elde edilen

bulgulara baktığımızda Müslümanlık (%41,2) ve milliyetçiliğin (%38,1) üniversite öğrencilerinin kendilerini tanımladıkları kimlikler arasında belirginleştiği, AB'ye üyeliği desteklemeyenlerin söz konusu kararlarında milli değerlere bağlılığının ön plana çıktığı ve yarısının aidiyet açısından milliyetçi duygular taşıdığı görülmektedir. Üniversitelilere hiçbir unsura bağlı olmaksızın “*Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan ne kadar mutlusunuz?*” sorusu sorulduğunda ise mutluluk duyduğunu belirtenlerin oranı %79,8'e çıkmaktadır (Tablo 9.). Üniversitelilerin dini eğilim (Pearson $\chi^2=15,058$; $p=0,000$) ve parti taraftarlığına (Pearson $\chi^2=16,438$; $p=0,000$) göre T.C. vatandaşı olmaktan duydukları memnuniyet farklılaşmaktadır.

Tablo 9. Üniversitelilerin T.C. Vatandaşı Olmaktan Duydukları Memnuniyet

	Genel	Dini Eğilim		Oy Verilecek Siyasi Parti		
		Dindar değilim	Dindarım	AKP	CHP	MHP
Memnun değilim	20,2%	26,9%	11,5%	5,1%	25,0%	11,4%
Memnunum	79,8%	73,1%	88,5%	94,9%	75,0%	88,6%
Baz	420	238	182	79	184	44
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Dindar olduğunu ifade eden üniversitelilerin %88,5'i T.C. vatandaşı olmaktan memnun olduğunu belirtirken bu oran dindar olmadığını belirtenlerde %73,1'e düşmektedir. Parti taraftarlığına göre incelendiğinde ise; en fazla memnuniyet duyan kesimin AKP'ye oy vereceğini belirten üniversiteliler olduğu tespit edilmektedir.

Üniversitelilerin milliyetçiliğe yaklaşımlarını belirlemek üzere etnik çeşitliliğin toplumsal hayat üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin büyük bir kısmının etnik çeşitliliğin toplumsal yaşamı zenginleştirdiği fikrini desteklediği görülmüştür (%81). Dolayısıyla çoğunun milliyetçiliği, Atatürk milliyetçiliği olarak özümlediği yönündeki yorum desteklenmektedir. Bununla birlikte yaklaşık olarak her 10 üniversiteliden ikisinin ırk ve etnik çeşitlilik ayrımı gözetilen bir tutum içerisinde olduğu söylenebilir. Üniversitelilerin siyasi kimliklerine (Pearson $\chi^2=30,334$; $p=0,000$) göre etnik çeşitliliğin toplumsal yaşama etkisine ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır. Kendini milliyetçi olarak tanımlamayan üniversitelilerin %32,5'i etnik çeşitliliğin ülke birliğine zarar verdiği görüşündedir.

Tablo 10. Üniversitelilerin Etnik Çeşitliliğin Toplumsal Yaşama Etkisine İlişkin Görüşleri

	Genel	Siyasi Kimlik	
		Milliyetçi değilim	Milliyetçi
Etnik çeşitlilik toplumsal yaşamı zenginleştirir	81,0%	89,2%	67,5%
Etnik çeşitlilik ülke birliğine zarar verir	19,0%	10,8%	32,5%
Baz	420	260	160
Toplam	100%	100%	100%

Önem verilen siyasi değer açısından muhafazakar doktrin irdelendiğinde; muhafazakarların eşitlik yerine özgürlüğü savundukları görülmektedir.¹⁰ Ancak muhafazakarların özgürlük anlayışının liberallerden farklı olduğunu belirtmek gerekir. Muhafazakarlar toplumdaki farklılıkları ve eşitsizlikleri doğal düzenin bir parçası olarak görürler. İnsan kusurlu ve iradesi zayıf bir varlık olduğundan yol gösterecek bir otoritenin varlığını isterler ve seçkinler yönetimine inanırlar. Toplumsal eşitlik fikrinin muhafazakarlar tarafından benimsenmemesinin bir diğer nedeni de geleneklerin koruyucusu olan seçkinlerin varlığını tehdit edecek olmasıdır. Muhafazakarlar daha çok mülkiyet ve girişim özgürlüğünü savunurlar. Çünkü mülkiyet nesilden nesile aktarılabilme özelliği ile de bir statü simgesidir. Liberalizm ise odak noktasına toplum yerine bireyi aldığından düşünce özgürlüğünü ve sınırlandırılmaması gerektiği fikrini savunmaktadır. Muhafazakarlar düşünce özgürlüğüne uzak durur ve sadece kanun çerçevesinde özgürlüğü benimser.¹¹ Muhafazakar görüşe göre devlet toplumun menfaatleri için çalışmalıdır. Bu bilgiler ışığında üniversitelilerin muhafaza etmek istedikleri siyasi değerler sorgulanmıştır.

¹⁰ Dinçer Bıdık, “Türkiye’de Muhafazakarlık ve Liberalizm”, Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi SBE, 2007, s.100.

¹¹ Ergil,, s.114-123.

Tablo 11. Üniversitelilerin Eşitlik ve Özgürlük Arasındaki Tercih

	Genel	Üniversite		Hane Geliri	
		Kamu	Vakıf	2000 TL	2000 TL
				ve altı	üzeri
Eşitliği (sosyal sınıfların eşitliği) tercih ederim	41,0%	44,6%	18,6%	44,3%	34,0%
Özgürlüğü (özgürce yaşam) tercih ederim	59,0%	55,4%	81,4%	55,7%	66,0%
Baz	420	361	59	244	144
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%

Üniversitelilerin en önemli siyasi değer konusunda ortak bir görüşe sahip olmadıkları görülmektedir. Yaklaşık her 10 üniversiteliden 4'ünün sosyalist bir bakış açısına sahip olduğu yorumu yapılabilir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite türü ve hane gelirine göre eşitlik ve özgürlük arasındaki tercihleri farklılaşmaktadır. Tablodan görüldüğü gibi üniversite türü ve gelire göre yapılan ilişki analizlerinde elde edilen sonuçlar birbirleri ile örtüşmektedir. Söz konusu iki değişken sosyo ekonomik statü göstergesi olarak yorumlanabileceğinden üst gelir gruplarının eşitliği, statülerinde değişikliğe neden olabileceği düşüncesiyle tercih etmedikleri yorumu yapılabilir.

Düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirildiğinde; üniversitelilerin yarısından fazlası düşünce özgürlüğünü her koşulda benimsemektedir (Tablo 12.). Buna karşılık yaklaşık her 10 üniversiteliden 4'ü özgürlük konusunda otoriter bir tavır sergilemektedir. Üniversitelilerin %37,6'sının siyasi hoşgörüsüzlük göstermesi dikkat çekici bir bulgudur. Muhafazakar kimlik (Pearson $\chi^2=8,509$; $p=0,004$) ve parti taraftarlığına (Pearson $\chi^2=6,948$; $p=0,031$) göre fikir özgürlüğü hakkındaki görüşleri farklılaşmaktadır. Bazı fikirlerin kısıtlanmasının gerekli olduğu görüşünü savunanlar arasında muhafazakarlar ve MHP taraftarları ön plana çıkmaktadır. Bu kitlenin farklı fikirlerin milleti tehdit eden bir unsur olduğunu düşündükleri yorumu yapılabilir. Her koşulda fikir özgürlüğünü savunanlar arasında ise CHP'ye oy vereceğini belirtenler belirgindir.

Tablo 12. Üniversitelilerin Özgürlük Hakkındaki Görüşleri

	Genel	Siyasi Kimlik		Oy Verilecek Siyasi Parti		
		Muhafazakar değilim	Muhafazakarım	AKP	CHP	MHP
Hiçbir koşula bağlı kalmaksızın herkes fikrini özgürce ifade edebilmelidir	62,4%	65,5%	47,2%	60,8%	68,5%	47,7%
Fikir özgürlüğü önemli, ancak bazı görüşlerin kısıtlanması kaçınılmazdır	37,6%	34,5%	52,8%	39,2%	31,5%	52,3%
Baz	420	348	72	79	184	44
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Muhafazakarlar geleneklerin taşıyıcısı olması açısından aileye büyük önem verirler.¹² Kültürel ve dini değerlere yaklaşımın kendini en fazla hissettirdiği alanın aile olduğu söylenebilir. Bu kapsamda üniversiteliler nezdinde günümüzde Osmanlı'dan miras alınan ataerkil değerlerin modernleşme ile birlikte nasıl bir değişime uğradığını değerlendirmek üzere üniversitelilere 10 farklı ifade yöneltilmiş, bu ifadelere katılıp katılmadıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 13.'te üniversitelilerin önemli bir kısmı tarafından evliliğin dolayısıyla ailenin özel bir konuma sahip olduğu görülmektedir. Çoğunluk evliliğin önemli bir kurum olduğu, çocuk isteyen çiftlerin mutlaka evlenmesi gerektiği fikrini benimsemektedir. Üniversite öğrencilerinin tutumlarında ataerkil kültürün etkileri devam etmekle birlikte ağırlıklı olarak (%50'nin üzerinde) hem kadının iş hayatında aktif rol almasının desteklenmesi hem aile içindeki sorumluluklara bakış açısı hem de din olgusunun aile yaşantısı üzerindeki erkeklerin birden fazla kadınla evlilik yapmasını, kadının eşinin her dilediğini yapması gerektiği gibi uç noktaları hoş karşılamaması kadın haklarının da gözetildiğine işaret etmektedir. Tutumların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi özellikle kadının toplumdaki yerinin daha iyi anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Test sonuçlarından; evliliğin modası geçmiş bir kurum olduğu yargısı dışında kalan tüm ifadeler

¹² Akkır, s.21.

ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki olduğu, tutumların cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 13. Üniversitelilerin Kadın- Erkek İlişkileri Hakkındaki Görüşleri ve Kadına Bakış Açıları

	Katılıyorrum	Katılmıyorrum	Pearson ki-kare (Cinsiyet)	Oran Farkı (t) (Cinsiyet)
Çocuk isteyen çiftler mutlaka evlenmelidir	76,7%	23,3%	7,37 (p=0,000)	2,705
Bağımsız kadın çalışan kadındır	64,0%	36,0%	34,38 (p=0,000)	6,213
Evlilikte resmi nikahın yanı sıra mutlaka imam nikahı da yapılmalıdır	52,1%	47,9%	3,96 (p=0,047)	1,998
Aile reisi erkektir	42,4%	57,6%	69,92 (p=0,000)	9,289
Erkek daha iyi şirket yöneticisi olur	35,4%	64,6%	66,36 (p=0,000)	9,100
Evlilikte erkeklerin görevi evi geçindirecek geliri sağlamak, kadınların sorumluluğu ise aile ve ev işleri ile ilgilenmektir.	24,5%	75,5%	39,35 (p=0,000)	6,810
Müslüman kadın başını örtmek zorundadır	24,6%	75,4%	21,91 (p=0,000)	4,920
Evlü kadınlar eşlerinin her dilediğini yerine getirmek zorundadır	16,0%	84,0%	23,01 (p=0,000)	5,122
Evlilik, modası geçmiş bir kurumdur	8,6%	91,4%	0,68 (p=0,407)	0,822
Erkekler ekonomik gücü yeterse birden fazla kadınla evlilik yapabilir	3,1%	96,9%	11,51 (p=0,001)	3,714

Tablo 14.'te yöneltilen ifadelere katıldığını belirten kadın ve erkeklerin oranları yer almaktadır. Kadının bağımsızlığının çalışmasına bağlı olduğu görüşüne katılan kadınların oranı %78,9 iken erkeklerde bu ifadeye katıldığını belirtenlerin oranı %51,3'e düşmektedir. Kadının toplumdaki statüsüne ilişkin olumsuz anlama sahip olan tüm ifadeler katılma oranının erkeklerde kadınlara kıyasla daha fazla olduğu dikkat çekici bir bulgudur. Özellikle erkeğin ailenin reisi olduğu fikri erkeklerin %61,1'i tarafından onaylanırken, kadınlarda %20,6'ya düşmektedir. Bununla birlikte erkeklerin kadınlardan daha iyi şirket yöneticisi olacağı fikrine katılan erkekleri oranı %53,2 iken, kadınlarda %14,9'dur. Erkeklerin yaklaşık olarak yarısının hem aile içerisinde hem de iş hayatında kendilerine kadınlardan daha fazla söz

hakkı tanıdıkları söylenebilir. Ancak kadınların bu yargılara katılma oranlarının düşük olduğu göz önüne alındığında geleneksel değerleri benimsemedikleri ve haklarını kullanma eğiliminde oldukları görülmektedir.

Tablo 14. Üniversitelilerin Cinsiyete Göre Kadın- Erkek İlişkileri Hakkındaki Görüşleri

	Kadın	Erkek
Çocuk isteyen çiftler mutlaka evlenmelidir	70,6%	81,9%
Bağımsız kadın çalışan kadındır	78,9%	51,3%
Evlilikte resmi nikahın yanı sıra mutlaka imam nikahı da yapılmalıdır	46,9%	56,6%
Aile reisi erkektir	20,6%	61,1%
Erkek daha iyi şirket yöneticisi olur	14,9%	53,1%
Evlilikte erkeklerin görevi evi geçindirecek geliri sağlamak, kadınların sorumluluğu ise aile ve ev işleri ile ilgilenmektir	10,3%	36,7%
Müslüman kadın başını örtmek zorundadır	13,9%	33,6%
Evli kadınlar eşlerinin her dileğini yerine getirmelidir	6,7%	23,9%
Evlilik, modası geçmiş bir kurumdur	9,8%	7,5%
Erkekler ekonomik gücü yeterse birden fazla kadınla evlilik yapabilir	-	5,8%

Muhafazakar anlayışta devlet ve millet kavramları ayrı bir öneme sahiptir. Devlet, toplumun istikrarının ve ülke bütünlüğünü koruyucusudur. İstikrarı sağlamak için devlette de otorite esastır.¹³ Üniversitelilerin devletin rolü hakkındaki görüşlerini değerlendirmek üzere ülke yönetimi ile ilgili dört farklı ifade sunulmuş ve bu ifadelere katılıp katılmadıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Üniversitelilerin 4'te 3'ü "*ülkenin yeterli savunma gücüne sahip olması oldukça önemlidir, bütçede askeri ihtiyaçlara öncelik verilmelidir*" görüşünü desteklemektedir. Bu oran üniversitelilerin milli değerlere bağlılığını, ülke bütünlüğünün korunması ve ülke çıkarlarının gözetilmesi hususundaki hassasiyetlerini göstermesi açısından önemlidir. Ülkede var olan gerginliklerin ve krizin atılması için geleneksel değerlere sahip çıkan güçlü bir lidere ihtiyaç olduğunu düşünenlerin oranı ise %60'tır. Üniversitelilerin yarısından fazlasının güçlü bir liderin ve güçlü bir devletin varlığını savundukları yorumu yapılabilir. Ülke çıkarları tehdit altında olduğunda insan haklarının ihlal edilebileceğini düşünenlerin oranının da

¹³ Bora, s.59.

%50'lere ulaşması bu yorumları destekler niteliktedir. Tabloda yer alan 2. yargıya paralel olarak bu kez geleneksel yerine din/dindarlık olgusu yerleştirildiğinde yargıya katılanların oranının %20'lere kadar düştüğü görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında geleneklerin milli ve kültürel değerlerle özdeşleştirildiği söylenebilir. Yönetim görevlerinde daha dindar insanların yer almasının ülkenin yararına olacağı fikri kabul görmemektedir.

Tablo 15. Üniversitelilerin Ülke Yönetimi İle İlgili Otoriter Tutumlara Yaklaşımı

	Katılıyor	Katılmıyor	Pearson ki-kare (Dini Eğilim)	Pearson ki-kare (Milliyetçilik)
Ülkenin yeterli savunma gücüne sahip olması oldukça önemlidir, bütçede askeri ihtiyaçlara öncelik verilmelidir	74,3%	25,7%	2,347 (p=0,126)	25,915 (p=0,000)
Ülkede var olan gerginliklerin ve krizin atlatılması için geleneksel değerlere sahip çıkan güçlü bir lidere ihtiyaç var	60,0%	40,0%	17,479 (p=0,000)	28,438 (p=0,000)
Ülke çıkarları tehdit altında olduğunda insan hakları ihlal edilebilir	51,9%	48,1%	7,114 (p=0,008)	33,901 (p=0,000)
Yönetim görevlerinde daha dindar insanların bulunması ülke yararına olur	20,0%	80,0%	39,736 (p=0,000)	10,664 (p=0,001)

Söz konusu özelliklerle tutumların ilişkisi incelenmiş, dini eğilimlere göre sadece ilk tutumun ilişkisi bulunmazken, diğer tutumların tümünün dini eğilim ve siyasi kimliklerden milliyetçilik ile ilişkili olduğu görülmüştür. Tablo 16.'daki oranlar ülke yönetimi ile ilgili yöneltilen ifadelerle katıldığını belirten üniversitelilerin oranlarını göstermektedir. Kendisini dindar ve milliyetçi olarak tanımlayan üniversitelilerin belirtilen devlet merkezci otoriter tutumları destekleme oranlarının diğer özellikteki katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16. Üniversitelilerin Dini Eğilim ve Siyasi Kimliğe Göre Ülke Yönetimi İle İlgili Otoriter Tutumlara Yaklaşımı

	Genel	Dini Eğilim		Siyasi Kimlik	
		Dindar değilim	Dindarım	Milliyetçi değilim	Milliyetçiyim
Ülkenin yeterli savunma gücüne sahip olması oldukça önemlidir, bütçede askeri ihtiyaçlara öncelik verilmelidir	74,3%	71,4%	78,0%	65,8%	88,1%
Ülkede var olan gerginliklerin ve krizin atlatılması için geleneksel değerlere sahip çıkan güçlü bir lidere ihtiyaç var	60,0%	51,3%	71,4%	50,0%	76,3%
Ülke çıkarları tehdit altında olduğunda insan hakları ihlal edilebilir	51,9%	46,2%	59,3%	40,8%	70,0%
Yönetim görevlerinde daha dindar insanların bulunması ülke yararına olur	20,0%	9,2%	34,1%	15,0%	28,1%

Muhafazakarlar toplumun önceliklerini esas aldıklarından geleneklerin ve kültürün korunması için devletin bu doğrultuda düzenlemeler yapmasını ve tedbirler almasını isterler.¹⁴ Bu kapsamda üniversitelilere toplumda varlığını sürdüren geleneklerin bazı görüntüleri ve çeşitli toplumsal düzenlemeler sunulmuştur. Özellikle dinin kamu hayatındaki rolü, toplumdaki ahlak sorunları gibi liberaller ile muhafazakarlar arasında süregelen tartışmaların odağında olan konulara yer vermeye özen gösterilmiştir. Üniversitelilere 22 farklı görüş ve kavram sunulmuş, bu görüşleri onaylayıp onaylamadıkları ve belirtilen kavramlara inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 17.'de verilmiştir.

¹⁴ Bıdık, s.126.

Tablo 17. Üniversitelilerin Bazı Toplumsal Düzenlemeler ve Tutumlara Yaklaşımı

	Onaylıyorum/ İnanıyorum		Onaylamıyorum/ İnanmıyorum	
	Frekans	%	Frekans	%
Kanun önünde kadın-erkek eşitliği	411	97,9	9	2,1
Doğum kontrolü uygulamaları	404	96,2	16	3,8
"Baba beni okula gönder" gibi kız çocuklarının eğitimini destekleyen kampanyalar	404	96,2	16	3,8
Karma eğitim	397	94,5	23	5,5
Çiftlerin anlaşamaması halinde boşanması	392	93,3	28	6,7
Liselerde cinsel eğitim verilmesi	365	86,9	55	13,1
Farklı dinden/ırktan kişilerle evlenmek	359	85,5	61	14,5
Bireysel silah sahipliği ve kullanımının	354	84,3	66	15,7
Kadere inanmak	264	62,9	156	37,1
Eşcinsellik vb. farklı cinsel tercihlerin serbestçe yaşanabilmesi	254	60,5	166	39,5
İlköğretimde zorunlu din eğitimi verilmesi	250	59,5	170	40,5
Yaşamına aileden gelen gelenek ve değerlerle yön vermek	242	57,6	178	42,4
Kürtajın serbest olması	230	54,8	190	45,2
Herkese ana dilde eğitim ve yayın hakkı tanınması	227	54	193	46
Üniversitelerde türban serbestisi	222	52,9	198	47,1
Ölüm cezası (İdam cezası) uygulaması	210	50	210	50
Evlilik öncesi cinsel ilişki	202	48,1	218	51,9
Darwin'in Evrim Teorisi	175	41,7	245	58,3
Alkollü içki satışının kısıtlanması	136	32,4	284	67,6
Devlet sansürü	121	28,8	299	71,2
Cemaatlerin toplum yaşamı üzerinde düzenleyici etkileri	90	21,4	330	78,6
Töreye bağlılık	41	9,8	379	90,2

Araştırmaya katılan üniversitelilerin büyük bir kısmı tarafından kanun önünde kadın ve erkek eşitliği, doğum kontrolü uygulamaları, kız çocuklarının eğitimini destekleyen kampanyalar, karma eğitim uygulaması,

liselerde cinsel eğitim verilmesi, bireysel silahsızlanma düzenlemesi onaylanmaktadır. Evliliği önemli bir kurum olarak görmekle birlikte çiftlerin anlaşamaması halinde boşanmalarını destekledikleri de görülmektedir. Ayrıca üniversitelilerin farklı dinden veya ırktan kişilerle evlenmeyi yüksek oranda onaylamaları milli değerlere bağlılıklarının etnik kökenli olmadığı bir başka göstergesidir.

Türkiye’de özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu’da korunan bir gelenek olan Töre olgusu üniversitelilerin %90,2’si tarafından onaylanmamaktadır. Ayrıca cemaatlerin toplum yaşamı üzerinde düzenleyici etkileri, devlet sansürü ve alkollü içki satışının kısıtlanması üniversitelilerin yarısından fazlası tarafından istenmeyen düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üniversitelilerin soruda yer alan diğer 10 görüş veya kavramı onaylama ve onaylamama oranlarının birbirine kısmen daha yakın oldukları görülmektedir.

Üniversitelilerin kendilerine yöneltilen bu 22 ifadeye ilişkin görüşlerinin sosyodemografik değişkenler ile ilişkili olup olmadığı incelenmiş ve test sonrası anlamlı bulunan sonuçlar Ek’te verilmiştir. Çapraz tabloların incelenmesi sonucu toplumsal düzenlemeleri ve değerleri onaylayıp onaylamama durumuna göre öne çıkan üniversitelilerin profilleri aşağıda özetlenmiştir. Ancak tabloların çokluğu nedeniyle bu tablolar sunulamamıştır.

- Cemaatlerin toplum üzerinde düzenleyici etkisi olmasına karşı çıkanlar arasında kadınlar (kadın %90,7; erkek %68,1), dindar olmayanlar (dindar %66,5; dindar değilim %87,8), kendini muhafazakar bir kimlikle tanımlamayanlar (muhafazakar değilim %86,2; muhafazakarım %41,7), CHP ve MHP taraftarları (CHP %91,3; MHP %81,8; AKP %49,4) diğer özellikteki üniversitelilere kıyasla belirginleşmektedir.

- Devlet sansürüne karşı çıkanlar arasında kadınlar (kadın %77,8; erkek %65,5), dindar olmayanlar (dindar %54,4; dindar değilim %84), kendini muhafazakar bir kimlikle tanımlamayanlar (muhafazakar değilim %76,7; muhafazakarım %44,4) ve CHP taraftarları (CHP %88,6; MHP %61,4; AKP %41,8) diğer özellikteki üniversitelilere kıyasla ön plana çıkmaktadır.

- Alkollü içecek satışının kısıtlanmasına karşı çıkanlar arasında aylık hane geliri 2000 TL üzerinde olanlar (2000 TL ve altı %62,3; 2000 TL üzeri %74,3), dindar olmadığını belirtenler (dindar değilim %83,6; dindarım

%46,7); kendini muhafazakar bir kimlikle tanımlamayanlar (muhafazakar değilim %72,7; muhafazakarım %43,1); en uzun süre Ege, Akdeniz ve Marmara bölgelerinde yaşayanlar (Ege %83,3; Akdeniz %69,6; Marmara %68,1; İç Anadolu %65,4; Karadeniz %59,5; Doğu-Güneydoğu Anadolu %48,5) ve CHP taraftarları (CHP %88; MHP %52,3; AKP %41,8) diğer özelliktekilere kıyasla belirginleşmektedir.

• Kadercilik İslam'da önemli bir tutumdur, %62,9'luk bir kesimin kadere inandığı görülmektedir. Dindarlık ile kadere inanmak arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir (phi korelasyon katsayısı=0,384;p=0,000). Üniversitelilerin yarısından fazlasının kadere inanma eğiliminde olmasına karşın bu eğilimlerinin tam anlamıyla dini inançlarından kaynaklandığı söylenemez. Bu durum üniversitelilerin kabullenmekte zorluk çektikleri durumlar karşısında başvurdukları bir eğilim olarak da yorumlanabilir. Dindar olduğunu ifade edenlerin %84,1'i kadere inandığını belirtirken, bu oran dindar olmadığını söyleyenlerde %46,6'ya düşmektedir.

• Üniversitelilerin %60,2'si eşcinsellik ve benzeri farklı cinsel tercihlerin serbestçe yaşanmasını desteklemektedir. Buna karşılık her 10 öğrenciden 4'ünün marjinal gruplara karşı hoşgörüsüz bir tutum içerisinde. Dindar olmadığını belirtenlerin %71'i farklı cinsel tercihlerin serbestçe yaşanabilmesi görüşünü onaylarken, dindarların %53,3'ü onaylamamaktadır. Aynı zamanda kendini muhafazakar bir kimlikle tanımlamayanlarda onaylayanların oranı %67,2 iken muhafazakarlarda onaylamadığını belirtenlerin oranı %72,2'ye yükselmektedir.

• %60'lık bir kesim ilköğretimde zorunlu din eğitimi verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu bulgu, üniversitelilerin %40'ının din eğitiminin kişinin kendi veya ailesinin tercihinin bırakılmasını ya da hiçbir koşulda din eğitimi verilmemesi gerektiği yönünde eğilim gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte din eğitiminin zorunluluğunu destekleyenlerin din eğitiminin devletin kontrolü altında kalması ya da özel kişi veya kuruluşlar tarafından da verilebilir olması eğilimleri arasında bir netlik ortaya koymamaktadır. İlköğretimde zorunlu din eğitimi verilmesine ilişkin görüşler ile dindarlık arasındaki ilişki incelendiğinde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmektedir (phi korelasyon katsayısı=0,408;p=0,000). Dindar olanların %82,4'ü zorunlu din eğitimi desteklerken, dindar olmadığını belirtenlerde oran %42'ye düşmektedir. Söz konusu bulgu cemaatlerin toplum yaşamı üzerindeki düzenleyici etkileri hakkındaki görüşlerle birlikte değerlendirildiğinde; din eğitiminin zorunluluğunu destekleyenlerin %31,2'sinin cemaatlerin toplumsal hayattaki düzenleyici etkilerini

onayladığı tespit edilmektedir. Dolayısıyla din eğitiminin zorunlu olması gerektiğini düşünen her 10 üniversiteliden 3'ünün din eğitiminin özel kişi veya kuruluşlar tarafından da verilebilir olduğunu düşünürken, 7'sinin devletin kontrolü altında kalması gerektiği görüşünde olduğu yorumu yapılabilir.

- Üniversitelilerin %57,6'sı yaşamına ailesinden gelen gelenek ve değerlerle yön verdiğini belirtmekte, ailenin geleneklerin ve değerlerin taşıyıcısı olduğunu fikrini benimsemektedir. Devletin aile yanlısı politikalarından biri olan kürtajın yasaklanmasını %45,2'si onaylamaktadır. Muhafazakarlar insanın kendi bedenine müdahale edemeyeceğini ve can alma yetisinin sadece Tanrı'da olduğunu düşündüklerinden söz konusu uygulamaya karşı çıkmaktadırlar. Kürtaj ile dindarlık arasındaki ilişki incelendiğinde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmektedir (phi korelasyon katsayısı=0,335;p=0,000). Dindar olduğunu belirtenlerin %64,3'ü kürtajı onaylamazken, dindar olmadığını ifade edenlerin %69,3'ü tarafından söz konusu uygulama onaylanmaktadır. Kürtaj ile muhafazakarlık arasındaki ilişki incelendiğinde de paralel bulgular elde edilmektedir (phi korelasyon katsayısı=0,285;p=0,000). Muhafazakarların %76,4'ü kürtaja karşı çıkarken bu oran muhafazakar olmadığını belirtenlerde %38,8'e düşmektedir.

- Daha önce üniversitelilerin %62,4'ü tarafından hiçbir koşula bağlı kalmaksızın herkesin fikrini özgürce ifade edebilmesi görüşünün savunulduğu tespit edilmişti. Soru, herkese ana dilde eğitim ve yayın hakkı tanınması olarak sorulduğunda toplumdaki gruplara adil ve eşit yaklaşımı destekleyenlerin oranının %54'e düştüğü görülmektedir. Bu bulgu demokratik değerlere yaklaşım konusunda kişilerin kendi ve başkalarının hakkı arasında bir ayrım gözettiğine işaret ediyor olabilir. Söz konusu, kendi hakları olduğunda daha fazla benimsediği ancak başkasının hakkı olduğunda kısıtlanabileceği yönündeki eğilimin arttığı söylenebilir. Üniversitelilerin herkese ana dilde eğitim ve yayın hakkı tanınmasına ilişkin görüşleri ile milliyetçilik arasındaki ilişki incelendiğinde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmektedir (phi korelasyon katsayısı=0,241;p=0,000). Milliyetçilerin %61,3'ünün herkese ana dilde eğitim ve yayın hakkı tanınmasını onaylamadığı, kendini milliyetçi kimlikle tanımlamayanların ise %63,5'inin uygulamayı onayladığı bulgusu elde edilmiştir.

- Üniversitelilerin dinin kamu hayatındaki rolü hakkındaki görüşleri açısından ikiye ayrıldıkları görülmektedir. Üniversitelerin yarısı üniversitelerdeki türban yasağının kalkmasını desteklemektedir. Erkeklerin %63,7'si üniversitelerde türban kullanılmasını onaylarken, kadınların

%59,8'inin türban yasağını destekledikleri görülmektedir. Muhafazakarların %90,3'ü tarafından türban onaylanırken, kendini muhafazakar bir kimlikle tanımlamayanlarda oran %45,1'e düşmektedir. Dindar olduğunu belirtenlerin %75,3'ü türban serbestisini desteklerken, dindar olmadığını ifade edenlerin %64,3'ü uygulamaya karşı çıkmaktadır. Bölgesel açıdan değerlendirildiğinde türban yasağını destekleme açısından en uzun süre Ege (%66,7), Akdeniz (%52,2) ve Marmara (%50) bölgelerinde yaşadığını belirtenler, türban serbestisini destekleme açısından ise Karadeniz (%73), Doğu ve Güneydoğu Anadolu (%69,7) ve İç Anadolu (%60,3) bölgelerinde yaşadığını belirtenler belirginleşmektedir. Türban yasağı CHP taraftarlarının %82,1'i tarafından desteklenirken, AKP taraftarlarının %96,2'sinin, MHP taraftarlarının ise %72,7'sinin üniversitelerdeki türban serbestliğini destekledikleri tespit edilmiştir.

• Ölüm cezası hakkındaki görüşler arasında da bir kutuplaşma söz konusudur. Üniversitelilerin yarısı ölüm cezasının uygulanması gerektiği görüşündedir. Muhafazakarlar kanun çerçevesinde hak ve özgürlüğü savunurlar, kişinin hak ve özgürlükleri yasalara uymalarına bağlıdır. Dolayısıyla bu kesimin muhafazakar bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Ölüm cezasının uygulanmasını onaylamadığını belirtenlerin ise insanların her koşulda yaşama haklarının olduğunu düşündüklerini söyleyebiliriz. Kadınların %60,8'i idamı onaylamadığını belirtirken, oran erkeklerde %40,7'ye düşmektedir. Dini eğilimler açısından değerlendirildiğinde dindar olanların %57,7'si tarafından ölüm cezası desteklenirken, dindar olmayanların %55,9'unun uygulamayı desteklemediği görülmektedir. Muhafazakarların %77,8'i tarafından idamın desteklenmesi dikkat çekicidir. Kendini muhafazakar bir kimlik ile tanımlamayan öğrencilerin ise %55,7'sinin uygulamayı onaylamamaktadır. CHP'ye oy vereceğini belirtenlerin %62'si ölüm cezasını onaylamazken, MHP taraftarlarının %79,5'i, AKP taraftarlarının ise %64,6'sı tarafından ölüm cezasının desteklendiği tespit edilmiştir.

• Evlilik öncesi cinsel ilişkiyi onaylamayanların oranı %51,9'dur. Türkiye'de cinselliğin dini değerlerden oldukça beslendiği ve hala bazı kesimlerde bir tabu olduğu söylenebilir. Dindar olduğunu belirten üniversitelilerin %78'i, dindar olmadığını belirtenlerin ise %31,9'u evlilik öncesi cinsel birlikteliği onaylamadığını belirtmektedir. Paralel olarak muhafazakarların %81,9'u evlilik öncesi cinselliği onaylamazken kendini muhafazakar bir kimlikle tanımlamayanlarda destekleyenlerin oranı %54,3 olarak elde edilmektedir. Vakıf üniversitelerinde öğrenim görenlerin

%66,1'i, aylık hane geliri 2000 TL üzerinde olanların %58,3'ü cinselliği onaylarken, kamu üniversitelerinde öğrenim görenler ve geliri 2000 TL ve altında olanlarda sırasıyla %54,82i ve %58,2'si tarafından evlilik öncesi cinselliğin onaylanmadığı görülmüştür. Üniversitelilerin evlilik öncesi cinselliğe bakışlarında din, bulunulan sosyal çevre ve sosyo ekonomik statünün önemli olduğu tespit edilmiştir.

• Üniversitelilerin yarısından fazlası Evrim Teorisi'ne inanmamaktadır. Evrim Teorisi'nin dini yaratılış teorisinin karşıtı olduğu düşünüldüğünde dindarlık ile teori hakkındaki görüş arasındaki ilişkinin incelenmesi önemlidir. Dindarların %82,4'ü Evrim Teorisi'ne inanmadığı, dindar olmadığını belirtenlerin ise %60,1'inin inandığı tespit edilmektedir. Benzer şekilde kendini muhafazakar bir kimlikle tanımlayan üniversitelilerin %91,7'si teoriye inanmadığını belirtirken söz konusu oran muhafazakar olmayanlarda %51,4'e düşmektedir. Darwin'in Evrim Teorisi'ne inanmama açısından erkekler (erkek %65,5; kadın %50), kamu üniversitelerinde okuyanlar (kamu %61,2; vakıf:%40,7), aylık hane geliri 2000 TL ve altında olanlar (2000 TL ve altında %67,7; 2000 TL üzeri %44,4), en uzun süre Karadeniz ve Doğu-Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayanlar (Karadeniz %78,2; Doğu-Güneydoğu %69,7; Marmara %59,6; Akdeniz %58,7; İç Anadolu %57,7; Ege %36,7) ve AKP ve MHP taraftarları (AKP %84,8; MHP %79,5; CHP %37) diğer özellikteki üniversitelilere kıyasla ön plana çıkmaktadır.

4. SONUÇ

Üniversite öğrencilerinin muhafazakarlığı nasıl algıladıklarının araştırılması amacı ile yapılan bu çalışmanın sonuçları şöyle özetlenebilir. Çalışmada ilişki analizleri sonucunda elde edilen bulgular Türkiye'de muhafazakarlığın dini ve milliyetçi öğeler ile olan etkileşimini destekler niteliktedir. Üniversite öğrencilerinin siyasi görüşleri arasında Atatürkçü, Laik, Müslüman ve Milliyetçi kimlikler belirgindir. Çoğunluk tarafından etnik çeşitliliğin toplumsal yaşamı zenginleştirdiği fikrinin benimsenmesinden milliyetçiliğin ulus devlete dayanan Atatürk milliyetçiliği olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Irk ve etnik çeşitlilik ayrımı gözetilen bir milliyetçilik anlayışına sahip olanların oranının ise %20 civarında olduğu saptanmıştır.

Üniversite öğrencileri yeniliklere açık bir tavır benimsemekle birlikte toplumsal düzende de değişiklik beklentilerini dile getirmektedirler.

Yenilikler konusunda muhafazakar tavır alanların oranı sadece %10 civarındadır. Öğrencilerin siyasi görüşleri ve yeniliklere karşı tutumları birlikte değerlendirildiğinde, Cumhuriyet ile başlayan modernleşmenin getirdiği yeniliklerden memnun oldukları söylenebilir. Ancak modernleşmenin gelenek ve kültürel değerlerin korunarak gerçekleşmesi talep edilmektedir. Bu açıdan öğrencilerin Türkiye'deki genel eğilime uyduğu, kültürel nitelik taşıyan muhafazakar bir modernleşme fikrinin hakim olduğu görülmektedir. Türkiye'nin modernleşme sürecinde; Batı'nın teknolojik gelişme açısından önemini genel kabul gördüğü, buna karşılık üniversite öğrencilerinin %70'e yakını tarafından gelenek ve değerlerimizi bozulmaya uğratan bir unsur olarak değerlendirildiği, Batı'nın milli ve manevi değerler önünde tehdit olarak algılandığı gözlenmiştir. Türkiye'nin AB'ye üyeliğini destekleme açısından da görüşlerin eşit oranda ikiye ayrılması dikkat çekicidir. Öğrencilerin AB'ye üyeliği desteklemesinin arkasında modernleşme ve ekonomik açıdan beklenen fayda, desteklememesinde ise milli değerlere verilen önem, AB'nin devleti ve milli çıkarları tehdit eden bir unsur olarak algılaması yatmaktadır. Bu bulgular, Osmanlı'dan günümüze Batı'nın hem modernleşmede bir model olarak görülmesi hem de ulus bütünlüğü önünde bir tehdit olarak değerlendirilmesi ikileminin varlığını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

Üniversite öğrencilerinin muhafazakarlık tanımlamalarından elde edilen bulgular muhafazakarlığı dünya görüşleri doğrultusunda anlamlandırdıkları ve farklı kitleleri ifade etmekte kullandıkları iddiasını desteklemektedir. Muhafazakarlık; kendisini dindar ve muhafazakar olarak ifade eden öğrencilerin gözünde dini, ailevi ve kültürel değerlerin korunması iken, kendini dindar ve muhafazakar bulmayanlar için gericiliktir. Üniversite öğrencilerinin algıları bölgesel kültür ve parti taraftarlığına göre de farklılaşmaktadır. Bu kapsamda elde edilen bulgular öğrencilerin kendilerini nasıl görüyorlarsa muhafazakarlığı da o doğrultuda algıladıklarına işaret etmektedir.

Önem verilen siyasi değer açısından, öğrencilerin yarısından fazlası özgürlüğü eşitliğe tercih etmektedir. Muhafaza edilmek istenen siyasi değer sadece sosyoekonomik statü göstergelerine göre farklılaşmaktadır. Üst sosyo ekonomik tabakada yer alan kesimin eşitliği statülerinde değişikliğe neden olabileceği düşüncesiyle tercih etmedikleri söylenebilir. Özgürlük, fikir özgürlüğü anlamında incelendiğinde ise; %40'a yakın bir kesimin bazı görüşlerin kısıtlanmasının zorunlu olduğu yönünde görüş bildirmesi dikkat çekicidir. Bu bulguya paralel olarak herkese ana dilde eğitim ve yayın hakkı

tanınmasını onaylamayanların oranı %46'ya yükselmektedir. Siyasi hoşgörüsüzlüğün kendisini muhafazakar olarak tanımlayanlar ile milliyetçi olarak tanımlayanlar arasında daha yaygın bir eğilim olduğu görülmüştür. Bu kitlenin farklı fikirlerin milleti tehdit eden bir unsur olduğunu düşündükleri yorumu yapılabilir.

Muhafazakarlıkta devlet ve millet kavramları vurgulanmakta ve devleti toplumsal yaşamın merkezine alan otoriter tutumlar ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan üniversite öğrencilerinin 4'te 3'ünün bütçede askeri ihtiyaçlara öncelik verilmesi gerektiği görüşünü desteklemeleri öğrencilerin milli değerlere bağlılığını, ülke bütünlüğünün korunması ve ülke çıkarlarının gözetilmesi hususundaki hassasiyetlerini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca öğrencilerin yarısının güçlü bir liderin ve güçlü bir devletin varlığını savundukları, ülkeyi tehdit eden bir durum söz konusu olduğunda insan haklarının ihlal edilebileceğini düşündükleri tespit edilmiştir. Bu bulgular üniversite öğrencileri arasında devleti muhafaza etmek isteyenlerin önemli büyüklükte bir kitle olduğuna işaret etmektedir. Konuya ilişkin elde edilen diğer bir bulgu da %20'lik bir kesimin ülke yönetiminde daha dindar insanların yer almasının ülkenin yararına olacağına inanmasıdır. Bu bulgu toplumsal yaşamda dine yer verilmesini, dini muhafaza etmek isteyenlerin oranı olarak yorumlanabilir.

Değer yargılarının kendini en çok hissettirdiği alan olan aile yaşantıları ve kadın erkek ilişkilerine bakışları açısından bulgular irdelendiğinde; ailenin oldukça önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin tutumlarında ataerkil kültürün etkileri devam etmekle birlikte, hem kadının iş hayatında aktif rol almasının desteklenmesi hem aile içindeki sorumluluklara bakış açısı, din olgusunun aile yaşantısı üzerindeki uç eğilimleri hoş karşılamaması modern değerlerin, kadın haklarının da gözetildiğine işaret etmektedir. Kadının toplumdaki statüsüne ilişkin olumsuz anlama sahip olan diğer tüm ifadeler katılma oranının erkeklerde kadınlara göre daha fazla olduğu dikkat çekici bir bulgudur. Dolayısıyla genel anlamda kadınların Cumhuriyet ile elde ettikleri kazanımları koruma ve haklarını kullanma eğiliminde oldukları söylenebilir.

Üniversite öğrencileri nezdinde çoğunluk tarafından genel kabul gören toplumsal düzenlemelerin; kanun önünde kadın ve erkeklerin eşit hakka sahip olması, doğum kontrolü uygulamaları, çiftlerin anlaşamaması halinde boşanması, kız çocuklarının eğitiminin desteklenmesi, karma eğitim uygulaması, liselerde cinsel eğitim verilmesi, bireysel silahsızlanma olduğu görülmektedir. Bununla birlikte desteklenmeyen düzenlemeler ise

cemaatlerin toplumsal yaşam üzerindeki düzenleyici etkileri, devlet sansürü ve alkollü içki satışının kısıtlanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşcinselliğin serbestçe yaşanabilmesi, kürtajın yasaklanması, ölüm cezası, ilköğretimde zorunlu din eğitimi verilmesi, üniversitelerde türban serbestisi, herkese ana dilde eğitim ve yayın hakkı tanınması yönündeki düzenlemeleri onaylayanlar ile onaylamayanlar oranının birbirine oldukça yakın olması üniversite öğrencileri nezdinde ideolojik kutuplaşmanın varlığına işaret olarak yorumlanabilir.

Sonuç olarak; üniversite öğrencilerinin modernleşmenin getirdiği yeniliklerden memnun oldukları ve muhafaza edilmek istenen değerlerin kültürel değerler olduğu ortak bir paydada buluştukları söylenebilir. Bunun yanı sıra araştırma sonuçları muhafazakar değerlerin de modern değerlerle olan refakat ilişkisini sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Akça, Gürsoy, Gülür, Himmet, “Osmanlı-Türk Düşüncesindeki Doğu-Batı İmgelerini Küreselleşme Tartışmaları Bağlamında Yeniden Düşünmek”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 16, Konya 2004

Akkır, Ramazan, “Türkiye’de Din ve Muhafazakarlık”, Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi SBE, 2006

Bıdık, Dinçer, “Türkiye’de Muhafazakarlık ve Liberalizm”, Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi SBE, 2007

Bora, Tanıl, *Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakarlık, İslamcılık*, 1.Baskı, Birikim Yayınları, İstanbul 1998

Çingir, Hülya, *Örnekleme Kuramı*, 3. Baskı, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2009

Ergil, Doğu, *İdeoloji: Milliyetçilik, Muhafazakarlık, Halkçılık*, S Yayınları, Ankara 1986

Safi, İsmail, *Türkiye’de Muhafazakar Siyaset ve Yeni Arayışlar*, 2. Baskı, Lotus Yayınevi, Anlara 2007

Yalınkılıç, Fatime, “Modernizm ve Muhafazakarlık Düşünce Akımlarının Sosyolojik Analizi”, Sosyoloji Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi SBE, 2007

EK. Üniversitelerin İfadelere İlişkin Görüşleri ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkiler

İfadeler	Düni Eğilim	Değişkenler							Üniversite Türü
		Muhafazakarlık	Milliyetçilik	Parti Tarafdarlığı	Çevre	Bölgesellik	G. İr.	Üniversite Türü	
Cemaatların toplum yaşamını içerisinde düzenleyici etkileri	Pearson.ki.kare 27,87 0,000	70,293 0,000		59,13 0,000	31,612 0,000				
Devlet sansürünü	Pearson.ki.kare 44,161 0,000	30,308 0,000		64,231 0,000	7,761 0,005				
Alkolün içki satmasının yasaklanması	Pearson.ki.kare 64,17 0,000	23,946 0,000		23,946 0,000	13,683 0,018	5,886 0,015			
Kadere inanmak	Pearson.ki.kare 61,789 0,000								
Eğitimsizlik vb. fakirlik çinsel tercihlerin serbestleşmesine yol açması	Pearson.ki.kare 25,489 0,000	38,87 0,000							
İlköğretimde zorunlu din eğitimi verilmesi	Pearson.ki.kare 69,87 0,000								
Kürtajın serbest olması	Pearson.ki.kare 47,037 0,000	34,038 0,000							
Herkes ara dilde eğitim ve yayın hakkında tanınması	Pearson.ki.kare 64,774 0,000		24,333 0,000						
Üniversitelerde türban serbestisi	Pearson.ki.kare 76,02 0,006	48,832 0,000		151,187 0,000	23,156 0,000	21,667 0,001			
Ölüm cezası (dama cezası) uygulanması	Pearson.ki.kare 87,738 0,000	26,82 0,000		32,509 0,000	16,898 0,000				
Evlilik öncesi çinsel ilişki	Pearson.ki.kare 76,649 0,000	31,411 0,000		65,002 0,000		9,914 0,002			
Danışmanlık Etkinlikleri	Pearson.ki.kare 76,649 0,000	39,724 0,000		63,361 0,000	10,301 0,001	19,39 0,001	20,115 0,000	8,803 0,003	8,803 0,003